

Międzynarodowa Karta Opisu Sfragistycznego FICHE DESCRIPTIVE DE SCEAU

W 1964r. Komitet Sfragistyczny przy Międzynarodowej Radzie Archiwów (*Conseil International des Archives, Comité de Sigillographie*) opracował projekt standardowego wzoru karty inwentarzowej dla materiałów sfragistycznych¹. Jest ona zbudowana z czterech części. Pierwsza (blok twórcy), wskazuje właściciela (pole 1)² pieczęci oraz okres jego aktywności (pole 2)³. Część druga (blok opisu formalnego pieczęci) obejmuje opis pieczęci, wspólny dla wszystkich odcisków pochodzących z jednego tłoka⁴. Składają się nań cztery elementy: forma (pole 3)⁵, wymiary (pole 4), legenda⁶ (pole 5) oraz opis wyobrażenia (pole 6). Kolejna część (blok opisu technicznego odcisku) zawiera szczegółowe informacje na temat konkretnego odcisku. Tworzą ją charakterystyka materiału, w którym odcisnięto pieczęć, (osobno jego rodzaj [pole 7] i kolor [pole 8]), sposobu mocowania oraz określenia rodzaju wiązań (pole 9)⁷ pieczętnych (paski, sznurki, itp.), informacje o stanie zachowania (pole 10) oraz odesłanie do ewentualnego kontrasigillum (pole 11). Trzecia część opisu (blok opisu dokumentu) dotyczy dokumentu, do którego pieczęć została przywieszona. Jego elementy stanowią: datacja dyplomu przy którym znajduje się odcisk (pole 12), określenie jego typu i przedmiotu (pole 13)⁸, odpis koroboracji (pole 14), sygnatura [kod referencyjny] dokumentu,

---

¹Pierwszy raz opublikowana w: *Manuel d'archivistique. Théorie et pratique des archives publiques en France*, Paris 1970, s. 473; Ponownie, wraz z komentarzem dotyczącym opisu w: *Project de regles pour l'établissement de notices descriptives de sceaux*, Folia caesaroaugustiana, 1, Zaragoza 1984, s. 97-; oraz *Vocabulaire international de la sigillographie*, Roma 1990, s. 17-35; 37

² W polskiej terminologii uitarło się pojęcie dysponenta pieczęci. Nie znają go natomiast międzynarodowe normy opisu archiwaliów, wprowadzające w to miejsce niezbyt szczęśliwe z punktu widzenia sfragistyki pojęcie „twórcy”. zob. ISAD (G). Międzynarodowy standard opisu archiwalnego, Warszawa 2005, s. 17; 26 pkt. 3.2.1 [Standard opisu dostępny jest też na stronach Arch Netu: http://adacta.archiwa.net/file/isad_2pl.pdf (tu s. 13 i 22-23). Normę opisu twórcy/dysponenta podaje ISAAR (CPF) pkt. 5.1.2: zob. [http://adacta.archiwa.net/file/ISAAR\(2\).pdf](http://adacta.archiwa.net/file/ISAAR(2).pdf)

³ Dane te normuje ISAAR (CPF) pkt. 5.2.1.

⁴ *Vocabulaire...*, s. 37, przyp. 1.

⁵ Pojęcia „forma” na określenie kształtu pieczęci używają również autorzy polskiego podręcznika sfragistyki. Zob. M. Gumowski, M. Haisig, S. Mikucki, *Sfragistyka*, Warszawa 1960, s. 142.

⁶ Punkt ten przewiduje transliterację legendy z rozwiązaniem skrótów lub/i inskrypcji znajdującej się w polu pieczęci, charakterystykę paleograficzną oraz opis rozłożenia inskrypcji względem pola pieczęci. *Vocabulaire...*, s. 21; 27.

⁷ Pole przewiduje dwie możliwości związania pieczęci z dokumentem: odcisnięcie jej wprost na piśmie, wówczas należy podać materiał na którym pieczęć została odcisnięta oraz przywieszenie pieczęci do dokumentu w tym przypadku należy podać rodzaj wiązań łączących pieczęć z dyplomem. *Vocabulaire...*, s. 24.

⁸ Pojawiające się w oryginale pojęcie „natury” dokumentu odnosi się zarówno do charakterystyki

do którego pieczęć przywieszono (pole 15)⁹. Ostatnia część zawiera dane o opisach bądź reprodukcjach pieczęci (odlewach, fotografiach).

Zasady wypełniania każdego z pól (sposoby transkrypcji legendy, typ liter, zasady opisu tła itp.) karty zostały zawarte w odrębnych paragrafach wstępu do Międzynarodowego Słownika Sfragistycznego¹⁰. Opisane w ten sposób pieczęcie powinny się systematyzować według wystawców, osobno świeckie, osobno kościelne, wewnątrz stosując układ alfabetyczny według typów właścicieli (np. arcybiskupów, biskupów, kapituł, proboszczów) i dalej alfabetyczny według poszczególnych osób (np. Jan Kropidło, Jan Muskata, Jan Świnka).

Istotną pomocą w wypełnianiu karty jest sam Międzynarodowy Słownik Sfragistyczny, pozwalający na ujednoczenie terminologii używanej w opisach pieczęci. Zawiera on ponad trzysta haseł, stanowiąc jednocześnie wskazówkę, co do klasyfikacji typów ikonograficznych i kształtów odcisków oraz kodyfikację elementów, na które warto zwracać uwagę przy opisywaniu tychże. Hasła w języku polskim opracował prof. S.K. Kuczyński.

---

dyplomatycznej, jak i prawnej aktu. Natura dyplomatyczna jest określana przez jego formalne cechy zewnętrzne i wewnętrzne (M. Carcel Orti, *Vocabulaire International de la Diplomatie*, Valencia 1997, s. 95nn). Natura prawna natomiast określana jest przez właściwości dyspozycji prawnej i zobowiązań wystawców dokumentu, którzy mogą stanowić prawa, modyfikować je, odnawiać, potwierdzać lub likwidować (zob. Ibidem, s. 107). Jak się wydaje w polskiej praktyce dyplomatycznej pojęciu temu odpowiadać może typologia oparta na kryteriach formalnych i zdolności prawnej dokumentu, dzieląca pisma na dokumenty sensu stricte, mandaty, listy itd. Zob. *Dyplomatyka polska wieków średnich*, opr. K. Maleczyński, J. Bielińska, A. Gąsiorowski, Warszawa 1977, s. 19-20; J. Szymański, *Nauki Pomocnicze Historii*, Warszawa 2004, s. 444. Nie wyklucza to łącznego stosowania kilku rodzajów typologii, szczególnie w odniesieniu do dokumentów sensu stricte (np. doprecyzowania rodzaju dokumentu przez określenie jego poświadczeniowego lub dyspozytywnego charakteru). Poza określeniem rodzaju dokumentu, należy podać zwięźle jego przedmiot (regist).

⁹ Karta nie przewiduje innego miejsca na kod referencyjny/sygnaturę odcisku, jak ten zawarty w bloku dokument. We wstępie do *Vocabulaire...*, s. 30 napisano jedynie: „*W każdym przypadku będzie się wskazywało precyzyjnie kod lub kody [sygnaturę/sygnatury przyp. tłumacza] dokumentu, do którego pieczęć jest przymocowana.*” [tłum. Adam Baniecki] Niemniej jest to jedyne miejsce gdzie może znaleźć się sygnatura zarówno w odniesieniu do dokumentu, odcisku jako jednostki archiwalnej (samodzielnego) jak i poziomu najmniejszej jednostki opisu, kiedy odcisk jest związany z dokumentem.

¹⁰ *Vocabulaire...*, s. 17nn.

Międzynarodowa Karta Opisu Sfragistycznego
FICHE DESCRIPTIVE DE SCEAU¹¹

1. Sceau de: <i>Twórca (właściciel)</i>	2. Dates: <i>Daty</i>
LE SCEAU / PIECZĘĆ	
3. Forme: <i>Forma (kształt)</i>	4. Dimensions: <i>Wymiary</i>
5. Légende: <i>Legenda</i>	
6. Description: <i>Opis</i>	
L'EMPREINTE / ODCISK	
7. Matière: <i>Materiał odcisku</i>	8. Couleur: <i>Kolor</i>
9. Mode d'apposition: <i>Sposób mocowania</i> Nature des attaches: <i>Rodzaj wiązań</i>	
10. État de conservation: <i>Stan zachowania</i>	
11. Contre- sceau: <i>Kontrasigillum</i>	
LE DOKUMENT / DOKUMENT	
12. Date: <i>Datacja</i>	
13. Nature et objet: <i>Natura i przedmiot dokumentu</i>	
14. Formule de corroboration: <i>Zapowiedź przywieszenia pieczęci</i>	
15. Cote: <i>Sygnatura dokumentu (kod referencyjny)</i>	
REFERENCES / ODSYŁACZE	
16. Moulages: <i>Odlewy</i>	17. Photographies: <i>Zdjęcia</i>
18. Publications: <i>Publikacje</i>	

oprac.

Adam Baniecki, AP Lubań

Marcin Hlebionek, AP Bydgoszcz

---

¹¹ Karta zalecana przez Comité de sigillographie Międzynarodowej Rady Archiwów.
